

SELİMNAME VE ESERİN DİL ÖZELLİKLERİ

Salih BOŞNAK¹

Öz

Osmanlı tarihinde padişahların hayatları ve yaşadıkları dönemleri anlatan eserlerin başında Selimnameler gelir. Bu makalede incelenen eser 1. Selim dönemini anlatmaktadır. Manzum-mensur olarak değerlendirilen eserde eksik kısımlar olmakla birlikte eser, 78 el yazması nüshadan oluşmaktadır. Kayıtlarda Muhyî adıyla yer alan Selimname'nin yazarının kaynaklarda bahsedilen yaklaşık altı Muhyî mahlaslı şairden hangisi olduğu tam olarak tespit edilememiştir. Eserin konusundan ve dilinden anlaşılabilirdiği kadarıyla eserin telif tarihinin 15. yüzyılın sonları 16. yüzyılın başlarına ait olduğu söylenebilir. Bu makalede Konya İzzet Koyunoğlu Kütüphanesinde bulunan 13335 numaralı Selimname'nin yazma nüshasını tanıtarak eserdeki Eski Anadolu Türkçesine ait unsurları tespit etmek amaçlanmıştır ve eser Latin alfabesine aktarılarak bu alana ait çalışmaların da katkısıyla eserdeki fonetik ve morfolojik özellikler tespit edilip incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler

Selimname
I. Selim
Eski Anadolu Türkçesi Dönemi
Osmanlı Türkçesine Geçiş Dönemi

Makale Hakkında

İnceleme Makalesi
Gönderim Tarihi : 03.07.2022
Kabul Tarihi : 05.11.2022
E-Yayın Tarihi : 28.11.2022

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. e-posta: saliha2403@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5734-6369

SELIMNAME AND LANGUAGE FEATURES OF THE WORK

Abstract

Selimname's are the first of the works describing the lives and periods of sultans in Ottoman history. The work studied in this article also describes the period of Selim I. The work consists of 78 manuscript copies, although there are missing parts in the work, which are considered to be poetic-prose. It has not been determined exactly which of the six Muhyî pseudonymous poets mentioned in the sources is the author of the Selimname, whose name is Muhyî in the records. As far as it can be understood from the subject and language of the work, the copyright date of the work belongs to end of the 15th century or the turn of the 16th century. In this article, it is aimed to identify the elements belonging to the Old Anatolian Turkish in the work by introducing the writing copy of Selimname no. 13335 located in Konya Izzet Koyunoglu Library and the work was transliterated to the Latin alphabet and phonetic and morphological features in the work were identified and examined with the contribution of studies in this field.

Keywords

Selimname
I. Selim
Old Anatolian Turkish Period
Transition Period to Ottoman Turkish

Article Info

Review Article

Received : 07.03.2022
Accepted : 11.05.2022
Online Published : 11.28.2022

Kaynakça Gösterimi: Boşnak, S. (2022). Selimname ve Eserin Dil Özellikleri. Toplum, Ekonomi ve Yönetim Dergisi, 3(2), 200-220.

Citation Information: Bosnak, S. (2022). Selimname and Language Features of the Work. Journal of Society, Economics and Management, 3 (2), 200-220.

GİRİŞ

Selimname, genellikle I. Selim (Yavuz Sultan Selim) ve II. Selim'in hükümdarlık yıllarının, yaptığı savaşların anlatıldığı eserlere verilen isimdir. Bilinenler içerisinde yalnız Kazasker Vusuli Mehmet Çelebi'ye ait olan Selimname ve Seyyid Lokman'ın Selimhanname'si II. Selim dönemini, diğerleri ise I. Selim dönemini anlatmaktadır (Argunşah, 2009: 32; Aköz ve Demireğen, 2020: 15). Osmanlı tarihinde dönemleri ele alınan padişahların, eserlere adını verme geleneği ilk defa Yavuz Sultan Selim döneminde ortaya çıkmıştır. Ancak bu gelenek çok fazla sürdürülmemiştir. Selimnameler, Osmanlı tarihçiliğinin en önemli kaynaklarından. Bu eserlerin içeriği genellikle Selim döneminde yaşamış, sarayda ve seferlerde hükümdarın yanında bulunmuş ya da hükümdarın yakınlarında yer almış kişilerin anlattıklarına dayanır. Selimnamelerin bir kısmı padişahın 'Yavuz Sultan Selim' döneminde yazılırken büyük bir kısmı Kanuni Sultan Süleyman döneminde ve daha sonraki yıllarda yazılmıştır.

Türkiye'nin farklı kütüphanelerinde ve Avrupa'da bulunan kütüphanelerde çok sayıda Selimname nüshası yer almaktadır. Bu eserler üzerinde gerek toplu gerekse bireysel çalışmalar yapılmış, son zamanlarda Türkiye'de bazı Selimname metinleri yayımlanmıştır.

Selimnamelerin anlatılan olaylar, tarih hakkında verdiği bilgiler açısından yararlı olmasının yanı sıra dil ve anlatım yönünden de oldukça zengin olduğu görülmektedir. Öyle ki Selimnameler içinde Arapça, Farsça, Türkçe yazılanları olduğu gibi manzum, mensur veya manzum-mensur karışık yazılanları da vardır.

Türkçe yazılan ve üzerinde çalışma yapılan bazı Selimnameler şöyledir:

İshak Çelebi'nin Selimname'si 1509'da meydana gelen büyük İstanbul depremi ile başlayıp Şehzade Ahmet'in Sultan Selim'e ayaklanması olayıyla bitmektedir. 16 nüshası tespit edilen bu eseri İsmet Parmaksızoğlu bilim dünyasına tanıtmış (Parmaksızoğlu, 1953: 123-124), Hamdi Savaş ise eserin karşılaştırmalı metni üzerinden doktora tezi hazırlamıştır ancak yayımlanmamıştır (Savaş, 1986). Sücûdî'ye ait Selimname hükümdarın 1512 yılının Nisan ayının 25. gününde tahta çıkmasıyla başlar ve diğer eserler umumiyetle hükümdarın ölümü ile tamamlanırken bu eser Mısır seferinden sonra Yavuz Sultan Selim'in ölmesi ve dua ile biter. Eserde Kansu Gavri ile Selim'in ordularının Mercidabık Ovası'nda karşılaşması 25 Ağustos 1516, Ridaniye Savaşı'nın 23 Ocak 1517 Perşembe günü şeklinde tam tarih olarak verilmesi eserin tarihi değerini arttırır. İbrahim Hakkı Çuhadar tarafından yüksek lisans tezi olarak hazırlanan eserin 3 nüshası tespit edilmiştir (Çuhadar, 1988). Yavuz Sultan Selim döneminin yanı sıra Kanuni döneminde de birçok devlet görevinde bulunan Şükri-i Bitlisî'nin Selimname'si de birçok bakımdan önemli olmakla birlikte özellikle dilinin orijinallikinden ötürü Avrupa'da üzerinde dil çalışmaları yapılmış ve ülkemizde de iki kez yayımlanmış bir eserdir. Herbert Jansky, bu eserin hem tarihi bilgi hem de dil bakımından zengin bir eser olduğuna dikkat çekmiştir (Jansky, 1929: 31). 9 nüshası tespit edilen bu eseri, Mustafa Argunşah (Argunşah, 1997) ve Ahmet Uğur vd. (Uğur, vd., 1995) yayımlamıştır. Bir başka Selimname ise adı Ali olan ve Hz. Ali'ye duyduğu sevgiden ötürü Şîrî mahlasını alan şairin

Tarih-i Feth-i Mısır diye adlandırılan eseridir. Eser her ne kadar bu şekilde adlandırılmışsa da eser içinde geçen bir beyitten² anlaşıldığı üzere esas ismi Şahanename'dir (Aköz ve Yavuz, 2019: 9). 1442 beyit, 31 bölümden oluşan bu eser üzerinde Alaattin Aköz ve Orhan Yavuz detaylı bir çalışma yapmışlardır. Bunların dışında Keşfi, Kemal Paşazâde, Celalzâde Mustafa Çelebi gibi önemli kişilerin Türkçe Selimnamesi ve bunların yanında yazılmış olan Arapça ve Farsça Selimnameler de yer almaktadır (Argunşah, 2009: 39-44). Ayrıca çalışması yapılan eserin tarihi yönden ne kadar önemli olduğunu ortaya koyan Alaattin Aköz eseri Yavuz Sultan Selim'in 500. yılı münasebetiyle Aralık 2020'de kitap halinde yayınlamıştır.³

Bu çalışmada Konya Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu Müzesinde 13335 numarada Muhyî Çelebi adına kayıtlı olan Selimname adlı eserin dil özellikleri incelenerek eserde yer alan Eski Anadolu Türkçesi unsurlarının tespiti amaçlanmıştır.

1.Selimname

1.1.Eserin Tavsifi

Yazarı Muhyî Çelebi olarak kayıtlara geçen eserin, Yavuz Sultan Selim dönemini anlatmasından dolayı bir Selimname örneği olduğu açıktır. Bu sebepten 'Selimname' adını almıştır. Eserin müstensihisi ve yazılma tarihi ise belli değildir. Eserin dil özellikleri Klasik Osmanlı Türkçesine Geçiş dönemi eseri olabileceğini gösterir.

Eserin müellifi eserde 44b olarak numaralandırdığımız sayfanın 5. satırında yer alan 'Muhyî çün leyl ü nehâr éder du'â hazretüne/Ben kılun meddâhunam tâ kim geçince iş bu cihân' beytinden yola çıkılarak Muhyî Çelebi olarak belirlenmiştir. Ancak bu kişinin gerçekte hangi Muhyî olduğuna dair eserde bir ibare yoktur. Bazı kaynaklarda Muhyî mahlaslı altı şairden bahsedilmiştir. Yapılan çalışmalarda da müellifin kadılık da yapmış olan Birgili Muhyî olduğu yönünde tahminler vardır (Tekindağ, 1970: 214). Araştırma yaptığımız şuaara tezkirelerinde ise adı veya mahlası Muhyî ya da Muhyiddin olan birden çok müellif yer almaktadır. Bunlar arasında Bursalı olan, Muhyî mahlasıyla şiir yazan Fenârizâde Muhyiddin Çelebi'nin eserin müellifi olabileceği fikri yakın gelmektedir. Osmanlı ilmiye sınıfına mensup kişilerin eserlerinin ağdalı bir dille ve sanatlarla örülü olarak yazılmasına karşın Mustafa Demirel'in de makalesinde bahsettiğine göre Şeyhülislam Fenârizâde Muhyiddin Çelebi'nin divanında dönemine göre oldukça sade dil kullanması Fenârizâde'yi eserimizin müellifi olması ihtimaline yaklaştırmıştır (Demirel, 2005: 167-194). Alaattin Aköz ve Ahmet Kerim Demireğen'in hazırladıkları çalışmada eserin müellifi olmasına yakın bulunan isim ise Tevârih-i Âl-i Osmân isimli eserindeki anlatımları ile çalışmamızda ele aldığımız Selimname'nin anlatımlarının benzer olmasından ötürü Muhyîddin Cemâlî'dir. (Aköz ve Demireğen, 2020: 25). Eserde müellife dair bahsettiğimiz beyitten başka hiçbir ibare yoktur.

Eserin bulunan tek nüshası Konya Ahmet Rasih İzzet Koyunoğlu Kütüphanesinde 13335 arşiv numarası ile kayıtlıdır. 15 satırdan oluşan eserin son sayfasında bulunan nota göre 77 varak olduğu belirtilmiştir. Eser üzerindeki numaralandırmada tutarsızlık olduğu, başında

² 267b/6.

³ Prof. Dr. Alaattin Aköz, Ahmet Kerim Demireğen, Muhyî'nin Selim-namesi.

ortasında ve sonunda eksikler de olduğu için eserin ilk sayfası 1a olarak numaralanmış ve buna göre eserin 78 varaktan oluştuğu belirlenmiştir. Eserde çoban vardır ve bu doğrultuda 8b, 16b ve 56b sayfalarının eksik olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bu sayfalar arasında 57a'nın 45b'den sonra gelmesi gerektiği işlenen konular arasındaki bağlantıdan yola çıkılarak tespit edilmiştir. Ayrıca bu sayfaların başına 'nakıs' şeklinde not düşülmüştür. Eserin son sayfasının en altında yer alan ve bir sonraki sayfanın nasıl devam edeceğini belirten "Hünkar'a buluş" ifadesinden sonra başka sayfa olmadığı için eserin eksik olduğunu anlaşılmıştır.

Eserde "Seyyid Ali İzniki eyle rivayet ider kim" şeklinde rivayetlerden önce verilen bu cümlelerin bazılarının altı çizilmiştir. Bununla birlikte 21b sayfasındaki Rahman suresinin 26 ve 27. ayeti verilmiş ve öncesinde verilen meali ile birlikte 26. ayetin altı kırmızı ile çizilmiştir. Bunlara benzer birkaç önemli yerlerin de yine altı çizilerek verilmiştir. Nazım ve nesir bölümleri 'nesr' ve 'beyt' şeklinde kırmızı ile yazılarak öncesinde belirtilmiştir. Sadece 49a'da 11. satırda bir beyit verilmiş ve öncesinde hiçbir ibare ile belirtilmemiştir. 53a'da 1. satırda yer alan yer ve kale isminin ikinci kullanımları da satırın üstüne not düşülmüştür.

Manzum-mensur şekilde yazılan eserde mensur olarak anlatılan bazı olayların manzum kısımlarla desteklendiğini görülmüştür (27a, 27b).

1.2. Eserin Muhtevası

Selimname, I. Selim (Yavuz Sultan Selim) dönemini anlatan tarihi değeri yüksek bir eserdir. 875 H. (1470M.)'de Amasya'da doğan Yavuz Sultan Selim; 9. Osmanlı padişahı, 88. İslam halifesi ve aynı zamanda ilk Türk-İslam halifesidir. Babası II. Bayezid'den sonra kardeşleri arasında taht mücadelesi yaşayan Yavuz, en çok Şehzade Ahmet ile taht mücadelesinde bulunmuştur. II. Bayezid'in saltanattan çekilmeye karar vermesinden sonra devlet erkanının büyük çoğunluğu Şehzade Ahmet'in hükümdar olmasını uygun görmüşse de bu durum, Selim'e daha önceden hayatta olduğu sürece saltanatta kendisinin kalacağını sözünü veren Bayezid'in sözünü çiğnediğinin kanıtı olmuştur (Uzunçarşılı, 1998: 234). Şehzade Ahmet'in hükümdarlığını tanımayan yeniçeriler ayaklanarak bazı devlet adamlarının evlerini yağmalamış ve Selim'in hükümdar olmasında ısrarcı olmuşlardır (Uzunçarşılı, 1998: C. II, 236).

Yeniçerilerin Selim'i desteklemesi ile başlayan eser daha sonra Selim'in ordusunun, kardeşi Ahmet ile Yenişehir Ovası'nda karşılaşması ile başlar ve "Ez-in canib bizüm hikayetümüz Selim şah-ı cihana gelsün." (2a) diyerek anlatacağı olayları Sultan Selim'e ithaf eder. Selim'in ordusunun Ahmet Şah'ı Yenişehir Ovası'nda yenilgiye uğratmasıyla devam eder. Bu duruma öfkelenen Ahmet Şah Mamuriyye'ye gelerek burayı almak ister ancak halk buna izin vermez, Ahmet Şah şehri yakıp yıkmaya kalkışır. O esnada Tur Ali bin Malkoç ve adamları Ahmet Şah'ın ordusunu bozguna uğratar. Bu olanları duyan Selim Şah'ın sinirlenerek kardeşi Ahmet Şah üzerine gitmeye karar vermesi ve sefer hazırlıkları, ayrıntılı olarak anlatılır ve bunların haberini alan Ahmet Şah'ın Malatya üzerinden Arabistan'a kaçtığından bahsedilir. Bu olayın devamında eserde Mustafa Paşa'nın Selim Şah'a ihaneti yer

alır. Ahmet Şah'ın ardından giden Tur Ali'nin, Sivas'a ulaştıktan sonra Selim Şah'a kardeşi Ahmet'i yakalayıp yakalamaması ile ilgili gönderdiği mektubu gören Koca Mustafa Paşa, Ahmet Şah yanlısı olduğu için Tur Ali'ye Selim'in ağzından "Zinhar ve zinhar ya Tur Ali, karadaşum Sultan Ahmed'in üzerine varmayasın bir habbesine ziyan eylemeyesin; hatta konduğu yurt yirinde bir devesi dahı kalsa almayasın." (6b/3-5) diye bir mektup gönderir. Mustafa Paşa'nın mektubundan haberdar olan Selim, Tur Ali'ye o mektubu dikkate almamasını ve kardeşi Ahmet'in ardına düşüp yakalamasını emreder ve bu olayla ilgili Selim ile Tur Ali'nin mektuplaşmaları, Selim'in gerçekleri öğrenmesi ve bu olanlardan ötürü bir Osmanlı geleneği olarak Tur Ali'ye hilat giydirmesi detaylıca anlatılır. Ahmet Şah'ın Şah İsmail'in yanına sığınmasından bahseder ve aradaki eksik sayfalardan (bkz. 9a) ötürü eserde Şah İsmail'in Selim Şah üzerine yapacağı akınlar ve Kızılbaşlarla olan mücadeleler ve Çaldıran Savaşı anlatılır. İlerleyen sayfalarda da 1. Selim'in oğlu Şehzade Süleyman'a gönderdiği mektubunda bu olaylardan, "İy benim cigerköşem Süleyman Şah, namem sana vasıl olıcak eyle (6) bilesin kim kamer devrinün tokuz yüz yigirmisinde Recep ayının ikinci gününde (7) Erdebil oğlu İsmail birle uğraşduk." (60b/5) şeklinde bahsedilir.

Sinan Paşa ile Ustacaoğlu Mehmed'in mücadelesinde Sinan Paşa'nın başarıları ve Ustacaoğlu'nun başını kesmesinin ardından eksik parçalardan ötürü yine bir kopukluk meydana gelir. (17a) "Bizüm hikayetümüz Nur Ali'ye gelsün." cümlesiyle Nur Ali İsyani'na geçer ve böylece eser Selim'in Kızılbaşlarla olan mücadelesi ile devam eder ve Nur Ali ordusuyla birlikte Karaman Beylerbeyi Zeynel Paşa'yla çarpışır. Askerlerin çoğunun Zeynel Paşa'yı bırakıp kaçmalarına rağmen Zeynel Paşa Selim uğruna mücadeleyi bırakmadan savaşa devam etmesi ve Kızılbaş ordusunu bozguna uğratması sebebiyle Selim Şah Zeynel Paşa'ya bir Osmanlı geleneği olarak hilat giydirir ve onu Anadolu Beylerbeyi olarak tayin eder. Ardından Seyit Ali İznikî'nin rivayetiyle devam eden eserde tekrar Sinan Paşa ve Diyarbakır valisi, eserde Ustacaoğlu Mehmed olarak geçen, bazı kaynaklarda Ustaclu Muhammed Han olarak geçer, kişinin mücadelesine değinilir. (Göyünç, 2021: 466.) Eserin bu bölümünde Ustacaoğlu ile Nur Ali olayları arasında sürekli geçişler yapıldığı için konuların bir bütünlük içinde anlatılmadığı göze çarpar. Nitekim Çaldıran mücadelesinin taraflarının da sağ cenahta Anadolu Beylerbeyi Hadım Sinan Paşa ile Karaman Beylerbeyi Zeynel Paşa ve sol cenahta ise Rumeli Beylerbeyi Hasan Paşa'nın olduğu bilinmektedir. (Uzunçarşılı, 1998: 255.) Hasan Paşa'nın Şah İsmail ile olan mücadelede şehit olması da eserde anlatılır:

"...Hasan Paşa üzerine at depdiler ve tir-i baran eylediler. Hasan Paşa'yı okdan kirpüye dönderdiler." (20a/13-14)

Hasan Paşa'nın vurulduktan sonra askerleriyle konuşması, helallik istemesinin yanında sözlerinin ayetlerle (Rahman suresi 26, 27, 28. ayet) de desteklendiği görülür (21b/23):

"Zira kim Tanrı Teala kelam-ı kadiminde buyurmuşdur kim,"

كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَائْتُوْبِيْفِيْ وَجْهَ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِْفَيَّيْ الْآءِ رَبِّكُمَا تُكْذِبَانِ

4

Hasan Paşa'nın şehit olurken savaştan önceki gece rüyasında Peygamber efendimizi ve şehit olduğunu görür ve o rüyada yanında Tur Ali bin Malkoç ile kardeşi Ali bin Malkoç'un da onunla birlikte olduğundan bahseder:

...kim bu gece ben vakıamda iki cihan serveri hatmül-enbiya Muhammed Mustafa sallallahu aleyhü ve sellemi düşümde gördüm. Cihar-yar ile otuz üç bin ashab-ile cümle geldiler. Sultan Selim Şah'a yardım itdiler. Kızılbaş'un leşkerini kıruban sıldılar. Şeyh İsmail'i kaçurdılar. Ol dem iki cihan serveri Hateme'n-nebiyyin Muhammed Mustafa sallallahu aleyhü ve sellem cümle Rum leşkerinün içinden benim elime yapışdı. Eytidi: Ya Hasan seni alup gitmege geldüm, diyüp leşkerün içinden beni alup gitdi. Yolda Malkoçoğlu Tur Ali'ye ve kardaşı Ali'ye buluşdı. Anları dahı alup gitdi (Muhyi Çelebi- Selimname, 21b/7-13).

Ardından eserde Ali bin Malkoç'un da şehit olması ve sonrasında kardeşi Tur Ali bin Malkoç'un Şah İsmail ile mücadelesi ve daha sonra mücadele esnasında Tur Ali'nin de şehit olduğu (26a) anlatılır:

“Çok zahmlar urup Tur Ali zebun olup kanı çok akmaktan endamı süst olup kible canından nazar eyledi. Ahir aşikare ol dahı Peygamber hazretin görüp şehadet kelimesin eda idüp cenk içinde kılıcı üstine can-ı azizin halkına teslim idüp şehid oldı.”

Bu olanları duyan ve hayli üzülen Selim Şah'ın, Şah İsmail üzerine gitmesiyle olaylar devam eder. Selim Şah nihayetinde Çaldıran'a ulaşır (30b/10).

Selim'in İsmail'in ordularını bozguna uğratmasıyla Şah İsmail kaçır, Tebriz'e varır ve Yavuz'un askerleri İsmail'in malları ile eşi Taçlı Begüm'ü -Taçlı Han'ı- Yavuz'a getirir. Tebriz'e ulaşan Şah İsmail, Tebriz'in büyüklerine Yavuz'u metheder ve onun ne kadar adil bir padişah olduğundan bahseder (37a/4).

Hasan Paşa ve Tur Ali'nin cenazeleri gelince Selim onlar için güzel bir türbe yaptırır. En çok Tur Ali'nin ölümüyle kahrolan Selim'in Tur Ali için bir mersiye söylenmesini istemesi üzerine orada bulunan Tacizade Cafer Çelebi bir mersiye söyler (39a/9). Tur Ali için yas tutarken dünyadaki geçiciliğe de değinilir ve bu kez de Bakara suresinden bir ayet verilir:

5 إِنَّ لِلَّهِ مَا أَنَا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ (40b/8)

Ayrıca “Heman-dem Hünkar buyurdu üstaz bennalar getürdiler. Tur Ali bin Malkoç'un üzerine bir âli kubbe yaptılar. Ol kubbe öninde bir mermerden amud dikdiler. Ol amudda

⁴ Rahman Suresi 26,27 ve 28. Ayet: Küllü men aleyha fan ve yebka vechü Rabbike zül-celali vel-ikram. Febi-eyyi alai Rabbiküma tükezziban. “Yeryüzünde bulunanların hepsi fanidir. Azamet ve kerem sahibi rabbinin zati ise baki kalır. Artık rabbinizin nimetlerinden hangisini inkar edebilirsiniz?”

⁵ Bakara suresi 156. ayet: inna lillahi ve inna ileyhi raciun. “Biz Allah için varız, O'na ulaşmak ve teslimiyet için yaratıldık, mutlaka O'na geri döneceğiz ve ulaşacağız.”

Tur Ali için ince gubar hatt-ıla bir tarih yazdılar.” ifadesi ve mezar üzerine dikilen sütuna Tur Ali'nin ağzından yazılan yazı günümüzdeki şehitliği çağırır. Öyle ki devamında Ahmet bin Hersek vezirin Selim'e, şehit olan diğer beyleri de kurda kuşa yem olmasınlar diye aynı şekilde defnedilmeleri fikrini vermesi üzerine diğer şehitlerin de bir arada toplanıp onlar için de güzel ve toplu mezarlar yapılması şehitlik abidelerinin bir diğer kanıtıdır (42a/8).

Osmanlı'nın Çaldıran Savaşı'ndan galip çıkmasının ardından I. Selim, Tebriz'e doğru yoluna devam eder. Devamında ise Selim'i metheden bir kaside ve bu kasidenin sonunda eserimizin yazarı olduğu düşünülen Muhyî'nin isminin geçtiği bir beyit yer alır:

“Muhyî çün leyl ü nehar ider dua hazretüne

Ben kulun meddahunam ta kim geçince işbu cihan” (44b/5).

Bali bin Yahya'nın Semendire Kalesi'ne ilerlerken diğer taraftan Selim'in de Kemah Kalesi'ni alarak Sivas'a ulaşmasıyla Çaldıran muharebesi biter ve Kemah fethinin anlatılmasıyla devam edilir. Çaldıran muharebesi dönüşü esnasında sadece Bayburt Kalesi'nin savaşılarak, Erzincan'ın ise savaşılmadan alındığı kaynaklarda geçer. Hatta Erzincan'ın Osmanlı hakimiyetine geçmesine rağmen daha batıda yer alan Kemah Kızılbaşlardadır ve buranın ehemmiyetini bilen 1. Selim, Kemah'ın kuşatma emrini verir. (Cezar, 2011: 738.)

Ancak eserde anlatılanların kaynaktakilerden farklı bir olay sırasında gerçekleştiği göze çarpar.

Dulkadiroğullarının alınması Anadolu'nun birliği açısından Osmanlı için çok büyük önem teşkil ediyordu. (Cezar, 2011: 740.) Bu sebepten Selim'in bu beyliği Osmanlı idaresine almasının vakti gelmişti. Kaynaklarda Turnadağ Savaşı olarak geçen bu olay metinde şöyle anlatılır:

I. Selim Kemah'ı aldıktan sonra Sivas'a gelir ve Hadım Sinan Paşa'yı Dulkadiroğulları beyi Alaüddevle'nin üzerine gönderir. Bir taraftan Sinan Paşa, diğer taraftan Zeynel Paşa Göksun Kalesi'ne ulaştılar. Maraş'tan çıkıp Turnadağ üzerindeki yaylaya konan Alaüddevle'nin askerlerine ulaşan Sinan Paşa burada ordularını bozguna uğrattı. Haberi alan Alaüddevle başta anlatılanlara inanmasa da dağın tepesine çıktığında vaziyeti gördü ve hemen kaçtı. Kaçan Alaüddevle'nin arkasına düşen Selim'in askerleri yakalayarak başını kesti ve Selim'e gönderdi. Eserde detaylıca anlatılan bu olayın ardından Selim tarafından Şehsüvaroğlu Ali Bey buraya sancak beyi tayin edilir. Tüm bu olayların devamında ise Kemah Kalesi'nin fethi ve Kemah'ın alınması ile ilgili bilgilerle olaylar devam eder. Ancak olayın anlatımı aradaki eksik sayfa ya da sayfalardan (bkz. 57a) ötürü yarıda kalır ve devamındaki sayfada Selim'in Bursa'ya dönüşü ve Bursa'da yapılacak şenlik hazırlıklarından bahsedilir. 45b'de de Bursa ve orada yapılan şenliklerden bahsedilmesinden ötürü 57a'nın bu sayfanın devamı olduğunu söylemek mümkündür.

Eserde eksiklikler ve karışıklıklardan ötürü olaylar akışı içinde verilememektedir. Ancak 46a olarak adlandırdığımız sayfanın yerine 57a ve sonrasındaki sayfalar getirilip 46a-57b arası sayfalar da en sona eklenerek olayların akışını sağlar.

Selim'in Tebriz'e ulaştığı ve İsmail'in ordularını bozguna uğrattığı haberini alan Div Ali, haberi getiren askerin söylediklerini fazla dikkate almamakla beraber Selim'in gücünü de hafife aldığı, alaycı bir tavır sergileyerek şu beyitle belirtir:

“Yemeyen kişi yad elden şikence

Demürdendür sanur kolında pençe” (68a/11).

I. Selim Horasan şahına bir mektup gönderir ve İsmail tarafından Horasan'a gönderilen Div Ali'yi kendisine vermesini, şahın da kendisine tabi olmasını ister. Ancak Horasan şahı cevap mektubunda haberi duyan Ali'nin Yeşilbaşlara kaçtığını söyler. Tebriz'den ayrılan Selim Şah beylerinden birinin kaybolması üzerine Gürcistan padişahına mektup gönderir ve çerisini geri vermesini isterken aynı zamanda Gürcistan'ı da haraca bağlamak ister ve istediği olur. Gürcistan padişahı Selim Şah'ın gazabından korkup ona haraç vermeyi kabul eder.

Acem sınırına bir uç beyi tayin etmek isteyen Selim, bu görevi imrahor Mehmet Paşa'nın da isteğiyle ona verir. Kemah'a girildikten sonra Amasya'ya ulaşan 1. Selim'den korkan Şah İsmail, Seyyid Abdülvahab elçiliğinde Selim'e bir mektup gönderir ve kendisiyle barış yapmasını isteyerek Diyarbakır'ın, Selim'e ait olacağını, o tarafa geçmeyeceğini söyler.

Kemah'ın fethinin tamamlanmasıyla Kemah Osmanlıların olur ve şenlikler yapılır. Tam o esnada Mısır'dan bir elçinin geldiğinden bahsedilir ve eser bu şekilde tamamlanır.

Eserin geneline baktığımız zaman ele aldığımız Selimname'de 1. Selim döneminde yaşanan bazı gelişmeler verilmemiş olsa da Kızılbaşlarla olan mücadelesi, İran seferi ve bazı önemli kalelerin fetihlerinin genişçe anlatıldığı görülmektedir.

1.3. Eserin Dili

Muhyî adında bir müellife ait olduğu kuvvetle muhtemel olan eserin telif tarihi hakkında kesin bir bilgi elde edilememektedir. Eserde anlatılan olayların geçtiği dönemi göz önünde bulundurarak ve eserin dili ile söz varlığından da yola çıkarak telif tarihinin 15.yy.ın ikinci yarısı veya sonrası olabileceğini söylemek mümkündür. Eski Anadolu Türkçesini kendi içinde üç alt bölüme ayıran Zeynep Korkmaz, 15.yy.ın ikinci yarısını ve sonrasını Osmanlı Türkçesine geçiş devresi olarak adlandırır. Bu dönemin sonlarına 14.yy.da Arapça ve Farsçaya karşı direnişinde başarılı olan Türkçe, Osmanlı'nın büyümeye ve gelişmeye başlamasıyla bu konuda gerileme yoluna girmiştir (Korkmaz, 2014: 79). Geçiş dönemine ait eserlerde Arapça, Farsça karşılıklarıyla yan yana kullanılmış, karışık cümleler olsa da kısa açık, Türkçenin söz dizimine uygun cümleler de yer almıştır (Korkmaz, 2014: 80).

Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine Geçiş Dönemi eseri olduğu düşünülen Selimname'nin, içinde fazlaca Eski Anadolu Türkçesine ait zengin söz varlığı barındırdığı ve yer yer o dönemin gramer yapısını da taşıdığı yapılan tespitler arasındadır.

Eserde tespit edilen Eski Anadolu Türkçesine ait unsurlar aşağıda verilmiştir.

1.3.1. Söz Varlığı

acığ: Acı, dert, ıstırap.

'acığ' kelimesi metinde bir yerde 'acığ it-' ekinde birleşik fiil olarak geçmektedir.

acığ it- "ıstırap vermek, üzüntü içinde bırakmak" (40a/7).

Bu kelimedeki arkaik unsur mevcuttur. Sondaki g'nin korunması yönüyle Eski Türkçedeki şeklini koruduğu görülmektedir.

döy-: Sabretmek, tahammül etmek, dayanmak.

Eserde iki yerde geçen bu kelime ile aynı anlamda olan, Tarama Sözlüğü'nde de yer alan 'yen-' kelimesi de kullanılmıştır. Hatta her iki kelimedeki olduğu gibi 'dayanmak, tahammül etmek' anlamına gelen Türkçe fiille birleşerek birleşik fiil oluşturan 'tâkat getir-' fiili diğer iki fiilden daha fazla kullanılmıştır.

"Karaman leşkeri dahı 'ışka döyemeyüp kuskuna kuvvet kamçıya bereket diyüp ol aradan kopuzı götürüp kaçdılar." (17a/12).

"...rekkat gösterüp kendüyi yenemeyüp ağladı." (36a/12).

"Benüm darbuma takat getirür bir kimesne yoğ-ıdı." (41a/8).

duruş-: Çarpışmak.

Eski Anadolu Türkçesinde oldukça fazla kullanılan o dönemde 'duruş-' şeklinde henüz dudak uyumuna girmemiş olan kelime eserde dudak uyumuna girmiş şekliyle iki yerde karşımıza çıkmaktadır:

"Şehri almak kasdına duruşdı." (2b/1).

"Begleri yolına çok duruşdılar." (32b/14).

Bu durum eserin en erken 15. yüzyıl sonu ve 16. yüzyıl metni olduğunu gösterir.

dün: Gece.

'dün' kelimesi metinde EAT dönemindeki kullanımıyla karşımıza üç yerde çıkar. EAT'deki kullanımının yanı sıra doğrudan gece şeklinde kullanımı da mevcut ancak bu kullanım yine EAT döneminin e > i olma özelliği ile 'geçe' şeklinde ve birleşik fiilin içinde kullanılmıştır:

géceyi gündüze kat-

بچه کوندزه قاتوب

48a/4

“géceyi gündüze katup gitdiler.” (48a/4).

Bunun yanında ayrıca aynı kelimenin hem Arapça (leyl) hem de Farsça (şeb) karşılığının da kullanıldığı tespit edilmiştir.

“Ahmed çerisi ba-devlet-i Sultan Selim şah-ı cihan dün içinde bir ürküş ürkdi.” (3a/10).

“...rast gelüp dün içinde baskın idüp Sultan Selim şah-ı cihan..” (3b/13).

“Çünkü şeb-i hengam irişdi.” (4b/1).

“Muhyi çün leyl ü nehar ider dua hazretüne” (44b/5).

“Dün yarusında gelüp kalaya yürümiş itse gerek, didi.” (56b/3).

eyit-: Demek, söylemek, buyurmak.

‘eyit-’ fiili metinde hemen her sayfada olmak üzere eserde fazla kullanılan kelimelerdendir. Yine EAT döneminde fazlaca tercih edilen bu kelime ile birlikte metinde ‘söyle-’ fiilinin de doğrudan kullanıldığı ikili bir kullanım mevcuttur.

ılgar: Atla ansızın yapılan doludizgin saldırı, akın.

Kelimenin bireysel kullanımının yanında ılgar it- şeklinde birleşik fiil olarak kullanımı da mevcuttur. ‘hücum etmek, saldırmak’ manasında dep- fiilinin yanı sıra yüri- fiilinin de bu manada kullanımına rastlanmıştır. Öyle ki benzer anlamda Arapça ‘ğāret’ kelimesinin de kullanımı mevcuttur.

“Ahmed Şah’un (3) ardınca ılgar idüp yürüdü.” (7a/2-3).

“Ganimet garet idüp, Hünkar’dan yana revane olup...” (51a/14).

ınra-: Homurtulu ses çıkarmak, haykırmak, kükremek.

‘ınra-’ fiili de yine metinde ikili kullanımı olan fiillerden. Bununla birlikte yine ‘haykırmak, gürlmek, fışılıtlı ses çıkarmak’ gibi benzer anlamda olan ‘gıgır-’ fiili ile ikili kullanımı yer almaktadır.

kaçan: Ne zaman, ne zamanki, ne vakit.

“Kaçan kim düşmene ursa darbet-i gürz” (13b/5).

kangı: Hangi.

“Kangı beg bunda uç beklemege kalsa Kızılbaş iklimidür.” (73b/13).

katı: Çok, pek, pek çok.

‘katı’ kelimesi de metinde az da olsa kullanılan EAT dönemine ait kelimelerden. Metinde iki yerde kendisiyle aynı anlama gelen ‘key’ kelimesiyle birlikte kullanılmıştır. Bunun yanında

tabi ki yine ‘çok’ kelimesinin de doğrudan kullanımı da mevcut olan ikili kullanımlar arasındadır.

“Şah Selim’ün çün huruşı heybeti

Düşmene korku bıraktı key katı” (28a/5).

kimesne: Kimse, hiç kimse.

Kimesne (< kim ise), Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesinde kimsene, kimesne (< kim ise ne) şeklinde kullanılan bir belirsizlik zamiridir (Ergin, 2013: 279). İncelediğimiz eserde de ‘kimesne’ şekline rastlanmaktadır.

“Hasan Paşa’nun heybetinden bir kimesne olmadı kim surhuserlerden meydana gelüp Hasan Paşa ile birebir ola.” (19b/6).

olar: Onlar.

Metinde 3. teklik şahıs zamiri olarak ‘anlar’ın fazlaca kullanıldığı görülmektedir. Ancak bir yerde onlar zamirinin ‘olar’ şeklinde kullanımı da tespit edilmiştir.

“Hünkar’a olar dahı karşı çıkdılar.” (66a/9).

sı: Kırmak, yenmek, mağlup etmek.

“...kim Sinan Paşa Hazrıbian ve Diyar Beg çerisini sıdı.” (18b/14).

yarag : Hazırlık, levazım, teçhizat.

‘yarag’ kelimesinin metinde hem yukarıdaki anlamında hem de Eski Türkçe döneminde de kullanılan ‘silah’ anlamına gelmektedir.

Ayrıca ‘hazırlık yapmak, levazım düzmek’ gibi anlamlarda ‘yarag gör-’ gibi birleşik fiil şeklinde kullanımı da mevcuttur.

“...cümleüz yaragunuz kalanun kapusunda dökün” (55b/8).

“Anda kış yaragın görüp oturak oldı kim” (75b/11).

yarındası: Ertesi, gün bir sonraki gün.

“Yarındası Maraş’ı geçüp ol dahı...” (48a/9).

1.3.2. Şekil Bilgisi

-IcAK: EAT döneminin en işlek zarf-fiil ekidir. Eski hali ‘-IçAK’ şeklinde olan bu ek EAT’nin sonlarına doğru ‘-IcAK’ şekline girerek Osmanlı Türkçesine böyle geçmiştir ancak Osmanlı Türkçesinde de bir müddet eski haliyle kullanılmıştır (Ergin,2013: 344; Gülsevin, 2017:136).

Bugün ‘-DıktAn sonra’ ya da ‘-Inca’ şeklinde çevrilebilen (Gülsevin, 2017: 136-137) ekin her iki kullanımına da metinde fazlaca rastlanmıştır:

diyicek (1a/2, 2b/14, 4a/12...), işidicek (1a/7, 20a/13, 22a/13, 26b/3, 29b/1...), göricek (2b/7, 5a/3, 20a/10, 20b/4, 23a/6...), varıcak (3a/2), yakıcak (3b/7), olıcak (4b/3), kalıcak (6a/11)...

-IsAr: EAT'de en işlek gelecek zaman ekidir ancak metinde sadece bir yerde kullanılmıştır: olısar (40b/10)

Bir başka gelecek zaman eki olan ve EAT'nin son dönemlerine kadar işlek bir sıfat-fiil eki olarak kullanılan, 15.yy.dan itibaren (Osmanlı Türkçesi devresinde) gelecek zaman eki olarak da kullanılmaya başlanan -AcAK eki ise metinde '-IsAr' ekinden daha fazla kullanılmıştır ancak sıfat-fiil eki olarak kullanımı gelecek zaman ekine göre daha fazladır:

gidecek muştucuları (43a/5-7), döğecek büyük top (46b/13- 47a/4)...

-sun: Teklik 3. şahıs emir ekidir. Eski Anadolu Türkçesinde ve Osmanlı Türkçesinin son devirlerinde yuvarlak ünlülü olarak kullanılan bu ek Osmanlı Türkçesinin son devirlerinde -sIn, -sUn şeklinde ünlü uyumuna bağlanmıştır (Ergin, 2013:306).

Eserde sadece yuvarlak ünlülü örneklerine rastlanmıştır:

çağırtsun (1a/1), geçsün, (1a/1-13, 1b/2), gitsün (7a/11), gelsün (12a/5), itsün (14a/7), yuvalansun (18b/7), ugramasun (38a/10), alsun (41b/10), varsun (45a/7), tonatsunlar (60a/5), kalsun (78b/5)...

-UbAn: -Up ekinin genişletilmiş şekli olan bu ek, EAT'de karakteristik bir zarf-fiil ekidir (Gülsevin, 2017: 20) ve Osmanlı Türkçesinin son devirlerine kadar kullanılmıştır (Ergin, 2013: 346):

incinüben (2b/5), irüben (13b/15), depüben (14a/10), irişüben (14b/8), kaçuban (14b/10), oynayuban (15a/4), kıruban (21b/9), tağıduban (24a/11), ağılayuban (32b/7)...

-vUz: Çokluk 1. şahıs ekidir. Bunun yanında EAT'de kullanılan '-Am' teklik 1. şahıs ekinin de kullanıldığını söyleyebiliriz:

idevüz (8b/9, 9a/7, 10a/15, 16a/10, 56b/1), getirevüz (10a/13, 11a/3, 56b/8), depevüz (10a/14), anılavuz (11a/5), çıkavuz (70b/5), kışlayavuz (70b/6); oluram (21b/4), kovmayam (33b/7), bulam (63a/8), uğraşuram (68a/14).

1.3.3. Ses Bilgisi

I. Ötümsüz ünsüzle biten bir kök veya gövdeye getirilen eklerin başındaki ünsüzlerin kurala uyararak ötümsüz olarak bulunması gerekir ancak EAT üzerine yapılan ve o dönemi genel hatlarıyla ele alan çalışmalara (Gülsevin, 2017; Gülsevin, Boz, 2004; Türk vd. 2011; Özkan, 2013) bakıldığında bu EAT'de ünsüz uyumu olmadığı görüşü hakimdir. Metinde de bu durum korunmuş ve kelimelere getirilen eklerin ünsüzleri ötümsüz olarak yazılmıştır, aşağıda bazı kelimeler örnek olarak verilmiştir:

çağırtduk	چاغرْتدُق	1b/2
eyitdiler	ايتدیلر	8a/3 (32 farklı yerde daha)
geçdiler	گچدیلر	1a/14, 5b/13
memleketden	مملکتدن	2a/3
işitdi	اِشْتَدِي	32b/7 (12 farklı yerde daha)
irişdi	اِرِشْدِي	57a/2 (42 farklı yerde daha)

II. Türkiye Türkçesinin Anadolu sahasındaki ilk dönem eserlerinde görülen kelimelerin ve eklerin seslerindeki değişimlerin başında gelen i > e değişmesi yer alır (Duman, 1999: 65). Bahsi geçen kapalı é meselesinin örnekleri metinde mevcuttur:

vérdi	وَرْدِي	24b/12	~	verdi	وَرْدِي	72a/10
yémekde	يَمَكْدَه	67b/13	~	yemekde	يَمَكْدَه	3b/5

'geri' kelimesi ise 5 yerde 'géri', 38 yerde ise 'geri' şeklinde ikili kullanımı da tespit edilmiştir:

géri	گَرِي	4a/15	~	geri	گَرِي	5a/15
------	-------	-------	---	------	-------	-------

Bugün 'yer' şeklinde kullanılan kelime ise metinde 62 yerde kapalı é ile 'yér' olarak yaklaşık 40 yerde de 'yer' olarak tespit edilmiştir:

yéri	يَرِي	6a/11	~	yeri	يَرِي	7a/5
------	-------	-------	---	------	-------	------

Eserde 'yel' ve 'yedi' kelimelerinde ise kapalı é'ye rastlanmıştır:

yel	يَلِي	41a/7
yedi	يَدِي	41a/12

III. Çokluk ikinci şahıs iyelik eki Eski Anadolu Türkçesi devresinde yalnız yuvarlak ünlülü olarak '-nUz' şekliyle kullanılmıştır. Osmanlı Türkçesi devresinde ünlü

uyumuna girerek bugün kullanılan düz şekilleri de ortaya çıkmıştır (Ergin, 2013: 223). Metinde de yuvarlak ünlülü olarak kullanılan bu ekin bir kelimedede düz ünlülü şekli tespit edilmiştir:

Elinizde	الْكُزْدَةُ	74a/2
----------	-------------	-------

IV. Eski Anadolu Türkçesinde yalnızca yuvarlak ünlülü olan -IU isimden isim yapma ekinin düz ünlülü şekilleri Osmanlı Türkçesi devresinde ortaya çıkmıştır. Metinde ise hem yuvarlak ünlülü hem de düz ünlülü şekliyle olan örnekleri bulunmaktadır:

geyimli	كَيْمَلِي	9a/9	~	geyimli	كَيْمَلِي	27a/5
şehirlü	شَهْرَلِي	57a/9	~	şehirli	شَهْرَلِي	2b/1
bağırlı	بَغْرَلِي	3a/3	~	bağırli	بَغْرَلِي	47b/6
sevgülü	سَوْغُولِي	13b/15	~	sevgüli	سَوْغُولِي	5a/15
heybetlü	هَيْبَتَلِي	53b/5	~	heybetli	هَيْبَتَلِي	24b/6
yürekli	يُورَكَلِي	3a/3	~	yürekli	يُورَكَلِي	47b/6

V. Eski Anadolu Türkçesi döneminde bazı fonetik etkilerle kelime tabanlarında görülen yuvarlaklaşmaların yanında Osmanlı Türkçesine geçiş evresinde kelimelerin yuvarlak ünlülü şekillerinin yanı sıra düz ünlülü şekillerine de rastlanılmaya başlanmıştır (Gökçe, 2009: 993). Metinde görülen bazı kelimelerin düz ünlülü şekillerinin de bulunmasından ötürü dudak uyumu sürecinin başladığı söylenebilir:

kendü	كَنْدِي	8a/14	~	kendi	كَنْدِي	7b/9
okıya	اَوْكِيَا	41b/11	~	okudı	اَوْكِيَا	6a/15

VI. Metinde ek uyumsuzluğu olarak kabul edilebilecek ekler de tespit edilmiştir.

itduktan	اِتْدُقْدَانْ	34a/9
döndüğünden	دُونْدُوغْدَانْ	34b/13
diduk	دِيدُقْ	35a/5
Görduk	كُورْدُقْ	36a/8
İtdugun	اِتْدُوغُنْ	36b/15
gitduğundan	گِتْدُوغْدَانْ	37b/6, 38a/13
Tuticek	طُوتِيكْ	40b/3
Gelduk	كَلْدُقْ	41a/10
Tuyicek	طُويِيكْ	42b/6
Sakılık	سَاكِيلِقْ	44a/5
döndüklerinde	دُونْدُقْلَرِنْدَانْ	44b/9
baglayicek	بَاغْلَايِيكْ	49a/11
inanmayicek	اِنَانْمَايِيكْ	49a/12
irişduk	اِيرِيشْدُقْ	49b/1
gönderdugun	كُونْدَرْدُوغُنْ	54b/10
idugunuz	اِيدُوغُونُزْ	56a/7
geldukdan	اَكَلْدُقْدَانْ	57a/7
itduklarına	اِتْدُقْلَرِنِيْ	59a/14
itduktan	اِتْدُقْدَانْ	61a/11
İtdukları	اِتْدُقْلَرِيْ	64a/5
gördüğünüz	كُورْدُوغُونُزْ	65a/1
gitduklarından	گِتْدُقْلَرِنْدَانْ	67a/15

Bu durum metnin Anadolu'nun doğusunda bir bölgede ya da orada yetişmiş bir yazar tarafından yazıldığını ya da çoğaltıldığını gösterir. Dil uyumuna/kalınlık-incelik uyumu/büyük ünlü uyumu aykırı örnekler eserin, Osmanlı sınırlarında doğuda: Van, Erzurum, Bağdat vb coğrafyada kaleme alındığını gösterir. Dil uyumuna aykırılık Harezmi/Çağatay-Kıpçak etkisidir.

andelib (Ar.) (44a/6) - bülbül (Far.) (48b/7) - hezar (Far.) (48b/7) : Bülbül.
 gażab (Ar.) (4a/2, 70b/14,72b/9, 75b/3) - hıřm (Far.) (22a/12, 75a/14) – hiddet (Ar.) (6a/2): Öfke, kızgınlık.
 gerd (Far.) (17a/5, 27a/12, 57b/8) - gubar (Ar.) (17a/5, 27a/12, 41a/1, 57b/8) – toz: Toz, toprak. (16a/6, 18a/7, 29a/8, 29a/9, 49b/9-13, 64a/13-14...)
 gam (Ar.) (8b/10) – gussa (Ar.) (42b/15) - kasavet (Ar.) (38a/5-10) – kaygu 42b/15, 60a/8) : Keder, tasa, kaygı.
 dem (Far.) (2b/6, 3a/7, 5a/15...) – devran (Ar.) (33b/13) – eyyam (Ar.) (6b/11, 8a/1, 70a/10) - gah(Far.) (4a/12) - hengam (Far.) (4b/1) - vakt (Ar.) (47b/9) : Zaman, vakit, çağ.
 Kelimelerin Arapça-Farsça-Türkçe şeklinde karışık kullanımın yanında Osmanlı Türkçesinin en önemli özelliği olan yabancı kelimelerle Türkçe fiillerin birleşik fiil oluşturması durumu da metinde bulunan bir diğer özelliktir:
beyan it-, dua it-, revan it-, taaccüb it-, teftiş it-, yardum it-, zebun it-, esir ol-, kurban ol- malum ol-, mest ol-, şehid ol-, tabi ol-...

SONUÇ

Çalışmada incelediğimiz Selimname adlı eser gerek şekil bilgisi gerekse söz varlığı açısından Eski Anadolu Türkçesiyle uyumludur. Ancak bunun aksi özellikler de mevcuttur. EAT dönemindeki *-isar/-iser* şeklinde olan gelecek zaman eki metinde sadece bir kelimedede kullanıldığı (40b/10 *olısar*)- *acak/-ecek* ekinin ise *-isar/-iser* ekine nazaran daha fazla tercih edildiği görülmüştür. Bu da metnin geçiş dönemi eseri yani 15.yy.ın ikinci yarısı ya da 16.yy.a ait olduğunun olabileceği görüşünü akla getirmektedir. *-acak/-ecek* eki gelecek zaman görevinin yanında gelecek zamanın işlek sıfat-fiil eki göreviyle kullanılmıştır. (43a/5-7, 46b/13, 47a/4.)

Sıfat-fiil ekinin yanında EAT dönemine ait en işlek zarf-fiil eki olan *-ıcak/-icek* eki de metinde fazlaca yer almaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde dudak uyumu yoktur ancak 16.yy.dan itibaren yani Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde gelişmeye başlamıştır. Eserde de EAT döneminde yuvarlak ünlü kullanılan *-lu* ekinin hem yuvarlak hem de düz ünlü kullanımının oldukça fazla olması geçiş döneminde ya da Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılmış olabileceğine dair bir delildir.

Eserde ağızlarda kullanılan kelimeler çok fazla olmakla birlikte Arapça, Farsça kelime ve terkipler de fazlaca kullanılmış hatta bir kelimenin hem Türkçe hem Arapça hem de Farsçadaki karşılığının birlikte kullanıldığı tespit edilmiş ve Arapça-Farsça kelimelerle Türkçe yardımcı fiillerden yapılmış birleşik fiillerin de eserde oldukça fazla olduğu görülmüştür. Bunlar da yine eserin 15.yy.ın ikinci yarısı ya da 16.yy.da yazıldığını gösteren bilgilerdir.

Ayrıca eserde yuvarlak ünlü şekillerin yanı sıra düz ünlü şekillerin de yer alması eserin geçiş döneminde yazıldığına işaret etmektedir.

Eski Anadolu Türkçesi, Arapça- Farsça gibi yabancı kelime ve tamlamaları bünyesinde barındırmayan bir dönemdir. Ancak metinde bu unsurların fazlaca yer alması Osmanlı Türkçesi dönemi özelliğidir.

1453 yılı itibarıyla Klasik Osmanlı Türkçesine Geçiş dönemi 1500 yılı itibarıyla da Klasik Osmanlı Türkçesi dönemi başlar. Gerek eserin dil özellikleri gerekse padişahın dönemine bakıldığında eserin Klasik Osmanlı Türkçesinin başlangıcında yazıldığı ve Eski Anadolu Türkçesi ile Osmanlı Türkçesi unsurlarının da görüldüğü tespit edilmiştir.

Hem Türk dili ile ilgili hem de tarihi bilgiler vermesi dolayısıyla kıymetli olan bu çalışmamız, Türk dilinin yanında Türk tarihine de kaynaklık etmesi açısından ilim âlemine sunulmuştur.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Bu çalışmada içerisinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, çalışmanın özgün olduğunu bildiririm. Aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Bu çalışma tek yazar tarafından yazılmıştır.

Çıkar Beyanı

Literatür taraması ve çalışmanın hazırlanması aşamalarında herhangi bir çıkar çatışması durumu yaşanmamıştır.

KAYNAKÇA

- Aköz, A. ve A. K. Demireğen (2020). *Muhyî'nin Selim-nâmesi*. Konya: Palet Yayınları.
- Aköz, A. ve O. Yavuz (2019). *Tarih-i Feth-i Mısır (Şîrî'nin Şahâne-nâmesi)*. Konya: Palet Yayınları.
- Argunşah, M. (1988). "Şükrî-i Bitlisî Selim-nâmesi ve Eserin Dili". *Türk Dünyası Araştırmaları*, (55), 51-72.
- Argunşah, M. (2009). "Türk Edebiyatında Selimnâmeler". *Turkish Studies*, 4(8), 31-47.
- Barutçu Özönder, F. S. (2002/3). "Türk Dilinin Tarihi Dönemleri Üzerine Birkaç Söz". *Türk Bilig*, (3), 203-210.
- Cezar, M. (2011). *Mufassal Osmanlı Tarihi. C. II*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Çuhadar, İ. H. (1988). *Sücûdî'nin Selim-nâmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Demirel, M. (2005). "Fenerizâde Muhyiddin Çelebi ve Divanı". *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, (13), 167-194.
- Duman, M. (1999). "Klasik Osmanlı Türkçesi Döneminde i/e Meselesine Dair". *İlmi Araştırmalar*, (7), 65-104.

- Erdem, M. D. (2006). "Ağızlardan Etkilenme Derecelerine Göre Osmanlı ve Eski Anadolu Türkçesi Metinleri ve Bu Metinlerin Diline Kaynaklık Eden Ağızlar." *İlmi Araştırmalar*, (22), 83-110.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Gökçe, A. (2009). "Eski Anadolu Türkçesinden Osmanlı Türkçesine Dudak Uyumu ve Ünsüz Uyumu". *Turkish Studies*, (4), 991-1012.
- Göyünç, N. (2021). *Diyarbakır/1.Bölüm*. <http://islamansiklopedisi.org.tr/diyarbakir#1> (15.12.2021).
- Gülsevin, G. (2017). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: TDK Yayınları.
- Gülsevin, G. ve E. Boz (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- İsen, M. (1998). *Şehî Bey Tezkiresi/Heşt Behişt*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özkan, M. (2013). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Parmaksızoğlu, İ. (1953). "Üsküplü İshak Çelebi ve Selimnâmesi". *Tarih Dergisi*, 3(5-6), 123-134.
- Savaş, H. (1986). *İshak Çelebi ve Selimnâmesi*. Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Solmaz, S. (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâsı (İnceleme-Metin)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Tekindağ, M.C. Ş. (1970). "Selimnâmeler". *Tarih Enstitüsü Dergisi*, (1), 213-230.
- Timurtaş, F. K. (1994). *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer - Metin – Sözlük*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Türk, V., Ş. Doğan ve Y. Şerifoğlu (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Dersleri*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Uğur, A. (1981). "Şükrî-i Bitlisî ve Selim-nâmesi". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (25), 325-347.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1998). *Osmanlı Tarih., C. II*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Yavuz, O. (2006). *Anadolu Türkçesiyle Yapılan En Eski Tezkiretü'l-Evliyâ Tercümesi ve Dil Özellikleri [İnceleme-Gramer-Metin]*. Konya: Tablet Kitabevi.

EXTENDED SUMMARY

In the Ottoman Empire's history, there are works that describe the sultans' lives. Selimnames are at the forefront of these works. Most of the Selimnames describe the life of Selim I. The work named Selimname, which is registered in the name of Muhyi Çelebi and thought to have been written at the end of the 15th century and at the beginning of the 16th century, which we examined in the study also describes the events that took place during the reign of Selim I, one of the Ottoman sultans. In addition to being an important feature in terms of Turkish language, it is also important for Turkish history in terms of the subject it deals with.

It has been determined that there are missing parts on the pages of the work, which has only one copy in Konya İzzet Koyunoğlu Museum, based on the word 'nakıs' written on some pages, since the events are not in the flow order, it has strengthened the possibility that there may be a confusion between the pages of the work.

The work, which includes verse-prose pieces, consists of 78 manuscripts. The author of the work was determined as Muhyi Çelebi, from a couplet in which the pseudonym Muhyi is mentioned in the work, but when the poets with the pseudonym Muhyi who lived in history were examined, it was not determined which of the people with the same name was the author of the work.

Some of the events described in the Selimname are based on rumors. For this reason, expressions such as "Sayyid Ali Izniki narrates like this..." are frequently encountered. However, it should be noted that there are also verses in the text.

Before studying on the work which was written in the Arabic alphabet used in the Ottoman Turkish period, was transferred to the Latin alphabet used in today's Turkey Turkish. Besides the Turkish language studies, important studies on the science of history were used in the study.

One of the aims of this study is to introduce Selimname, and the final aim is to determine the language features of the work.

In our study titled Selimname and the Language Characteristics of the Work, information about Selimnames was given and an introduction was made by mentioning the studies on these works. Later, the work is divided into sub-headings as 'Description of the Work', 'Content of the Work', and 'Language of the Work' and detailed information is given under these headings. In the 'Conclusion' part, the opinions about the language features of the work, which is our ultimate goal, are stated.

In the Description section of the work, information about the author of the work, the place where the copy is located, and the formal features of the work related to the pages and subject transitions are mentioned.

In the Contents section of the work, some important events and people during the reign of Selim I, who is mentioned in the work, are explained. Since it is thought that there is confusion

and deficiency between the pages of the work, and the sequence and integrity of the events, it has been determined that the mentioned events are transmitted with interruptions from time to time.

Since the third chapter, titled 'The Language of the Work,' is the main purpose of writing the article, it has been examined in detail by dividing it into sub-titles such as 'Vocabulary', 'Phraseology', and 'Sound Information'. In the Vocabulary section, the words from the Old Anatolian Turkish period identified in the work, short explanations about these words, and quotations from the parts of the words in the text are given. When the vocabulary of the work is examined, it has been determined that Turkish words are used together with their Arabic and Persian equivalents in the work. In the morphology section, the affixes, the meanings of the affixes, and the information about the period in which they were used are given with sample words selected from the text. In Phonology, the important suffixes and words in the text were determined by considering the phonetic features related to the periods of Turkish and they were given together with their meanings. Additionally, examples of these words and suffixes are given with their spellings in the text.

When we look at the result of the article, it has been determined that the examined work has features that are compatible with the Old Anatolian Turkish in terms of phonology and morphology, but some features contradict the period, and the features of the transition period from the Old Anatolian Turkish period to the Ottoman Turkish are also found in the work.